

שארית מנחם

אמרות טהורות, דיבורים קדושים, ערכים ומתוקים, בדרך פרד"ם
מאת כ"ק אדמו"ר הגה"ק רבי מנחם מענדיל מווישיװא זי"ע

חיי שרה

יוצא לאור ע"י
מכון
ברכת נפתלי
להוצאת ספרי רבוה"ק זצלה"ה
ע"ש הרה"צ רבי נפתלי צבי בן כ"ק
אדמו"ר רבי ברוך זצ"ל מווישיװא
מאנסי נ"י.

ידיאג שיהיו לו בזקנותו, כלומר שיחנך את בניו בדרך טובים, שגם בזקנותו יהיו לו בנים הולכים בדרכיו, וזש"ת אונקלוס גבי יוסף על בן זקונים כי בר חכים הוא ליה ע"י שהלך בדרך התורה התיחס לאביו גם בזקנותו.

ואברהם זקן בא בימים וגו'. עיין ב"מ (פ"ז ע"א) עד אברהם אבינו לא הוי זקנה משבא אאע"ה בא זקנה. וי"ל דהנה פירשו הפסוק משלי (ט"ז ל"א) עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא, מתי השיבה נאה ותפארת לו, בזמן אשר בדרך צדקה תמצא, אשר צדקת ה' עשה, אזי נאה לו שם זקן וחילוק גדול אצלו מימי בחרותו כיון שהוסיף דעת בזקנותו, ומשו"ה אמרו חז"ל (ב"ק צ"ז ע"ב) דמטבע של אאע"ה היה בחור ובתולה מצד אחד וזקן וזקנה מצד אחד, דמטבע יל"פ דהיינו שיטתו וכלשון חז"ל מטבע שטבעו חכמים, והיינו שימי הבחרות היו מחולקין מימי הזקנה אשר בהם הוסיף קדושה משא"כ בדורות הקודמים לו, היה בחור עם בתולה יונק יחד עם איש שיבה, כיון שגם בזקנותם לא עשו כלום להוסיף דעת ויר"ש, וז"ש שעד א"א לא היה זקנה שלא הכירו שהם זקנים, משא"כ בא"א "ואברהם זקן" מטעם כי "בא בימים" שהשלים אותם ועלה מיום ליום ממדרגה למדרגה עיין בזה"ק.

ואברהם זקן בא בימים. י"ל עפ"י מה שפי' רש"י עה"פ שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך (דברים ל"ג י"ח), זבולון ויששכר עשו שותפות, זבולון לחוף ימים ישכון ויוצא לפרקמטיא וכו' ונותן לתוך פיו של יששכר והם יושבים ועוסקים בתורה לפיכך הקדים זבולון ליששכר שתורתו של יששכר ע"י זבולון היתה, וכן נפסק בשו"ע (יו"ד סי' רמ"ו). וי"ל דכמו כן מצינו באברהם אבינו ע"ה שעסק בכסף וזהב ועשה צדקה בכל עת ותמך בעוסקי תורה כמש"ה ויטע אשל וגו', מ"מ לא הסתפק בכך שיהיה לו חלק בתורת יששכר, רק עסק בעצמו בתורה כדאי בגמ' יומא (כ"ח ע"ב) מימיהם של אבותינו הקדושים לא פסקה ישיבה מהם, ולזה הר"ת של ואברהם זקן בא בימים נוטר' זבולון בצאתך ויששכר באהליך ולכן בא בימים שלמים.

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה. וברש"י כולן שוין לטובה, ובמד"ר רבי עקיבא דרש וביקש העם להתנמנם א"ל מה ראתה אסתר למלוך על קכ"ז מדינות תבוא בת בתה של שרה שחיתה קכ"ז שנים ותמלוך על קכ"ז מדינות, וכבר נלאו כל מפורשי המדרש להבין מה שייכות זה לזה, וגם איך עוררם בזה. וי"ל דכיון דבת בתה של שרה זכתה למלוך על קכ"ז מדינות כמספר שנותיה של שרה, א"כ בוודאי קיבלה שכר בעד כל שנותיה ולא החסירה כלום, א"כ חזינו שצדקת האבות מגין על הדורות הבאים אחריהם שיהיה להם טוב עוה"ז **כידוע מזה"ל** (עיין בני יששכר חודש סיון סוף מאמר מעלת התורה), ומזה עצמו יש לקחת ראיה ומוסר השכל שאין לבלות שום זמן בהבלי העוה"ז ואיך יתנמנמו, ובה גופא עוררם לעבודת ה'.

ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל. עיין רש"י עה"פ הנה נא ידעתי וגו', כי א"א ע"ה לא הביט בשרה ולא הבחין ביפיה וזה יש לרמוז בתיבת "בכל" שהוא ר"ת ברית כרתי לעיני (איוב ל"א א'), ועי"ז כרתי ברית לבחירי (תהלים פ"ט ד'), והיינו ויקח שני נערו אתו (בראשית כ"ב ג'), היינו שלקח עמו ימי הנערות והבחרות שלא פגם בהם, וע"י שמירת הברית בימי הנעורים זוכה לבחינת כמה לך בשרי, דהיינו להשתוקק בגעגועים עזים להשם ית' ועי"ז זוכים לקדושת א"י, ולכן הבטיחו הש"י לתת להם לאבותינו את א"י עיין ריש חלק סנהדרין (צ"א ע"א) וזה מרומז בר"ת לשכון כבוד בארצנו (תהלים פ"ה י') והכל מרומז בוה' ברך את אברהם בכל.

ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל. הבנים שאינם הולכים בדרך התורה והזירה אינם מתייחסים אחרי הוריהם, ולרוב מרגישים זאת ההורים בעת זקנותם שהבן נתגדל והולך שובב, ועוזב דרכי אבותיו ר"ל, וזש"ה ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל, ב"ן בגימט' בכ"ל כמוכא ברש"י, שגם כשהיה בזקנותו התיחס הבן אחריו מפני שהלך בדרכיו, וזה יש לרמוז בגמ' (יבמות ס"ב ע"ב) היו לו בנים בנערותו

הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה. הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה ר"ת אליה"ו, והוא מלאכו שמפורש בקרא. ויברך הגמלים וגו' לעת ערב לעת צאת השואבות וגו', הקרה נא לפני היום ועשה חסד עם אבריהם. עיין ברכות (נ"ו ע"ב) הרואה גמל בחלומו מיתה נקנס לו מן השמים והצילו ממנה, דגמל רומז שניצל ממות לחיים, ולבחינה זו נצרכים ביותר מערב ר"ה תחילת הדין עד הו"ר שיוצאים משמחת בית השואבה, ואפשר לומר שזה מרומז בכתוב ויברך, שהוא לשון ברכה, שבירך את ישראל וברכתו היתה "את הגמלים" "את" פי"עם", היינו שיהיו עם בחינת גמל שינצלו ממות לחיים לעת ערב, רומז לערב ר"ה עד לעת צאת השואבות, רומז להו"ר שיוצאים משמחת בית השואבה, הקרה נא, נא לשון תפלה שתהא תפילתנו שגורה בפניו, היום, דא ר"ה כמבואר בוזה"ק (פנחס דף ר"ל"א ע"א), ועשה "חסד" עם אדני אאע"ה להמתיק דינא דיצחק כנדע.

ההצליח ה' דרכו אם לא. אליעזר ביקש זיווג ליצחק שיצא מהם משיח בן דוד, ע"כ הר"ת של ההצליח יי דרכו אם לא מכוון עם הר"ת של יחי אדני המלך דוד לעולם (מלכים א' א' ל"א). ואומר אל אדוני אלי לא תלך האשה אחרי. וברש"י אלי חסר ו' כתיב בת היתה לו לאליעזר והיה מחזר למצוא עילה שיאמר לו אברהם וכו' להשיאה בתו וכו', ומקשין העולם למה כשדיבר אליעזר עם אברהם אע"ה אמר אולי ולא אלי כמו בשעת הסיפור, וי"ל דהנה מדרכו וטובו של האדם שבשעה שיש לאדם נגיעה בדבר אינו מרגיש הנגיעה רק כשכבר חלף ועבר הנגיעה מרגיש שהיתה לו נגיעה, ומשו"ה דוקא בשעת הסיפור שכבר ראה הזיווג ברבקה הרגיש וסיפר את הנגיעה שהיה לו ולא מקודם.

ואבא היום אל העין וגו'. וברש"י היום יצאתי והיום באתי שהיה לו קפיצת הדרך, ולכאורה למאי סיפר כ"ז שהיום יצאתי ושהיה לו קפיצת הדרך, וי"ל דלכאורה קשה איך נתן מגדנות לאחיה ולאמה מפירות ארץ ישראל כפרש"י הלא אין מוציאין פירות ארץ ישראל לחו"ל, עיין סוף מס' כתובות, רק אליעזר לקח לעצמו ולאנשיו צידה לדרך שייספיק לזמן שהולכים אנשים רגילים, וכיון שהיה לו קפיצת הדרך נשתמרו אותן פירות ונתן להם, ולשם כך סיפר להם שלא יקשה בעיניהם. וזש"נ ויאכלו וישתו הוא והאנשים אשר עמו וגו', ר"ל שלא אכלו משל לבן רק אשר עמו ממה שנשאר לו מכיון שהגיע ע"י קפיצת הדרך.

ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עינו וירא והנה גמלים באים. אפשר לומר ידוע שיצחק הוא מדת הדין, על כן ויצא יצחק לשו"ח עולה שברים, בחינת דין, וכשמצרפין שדה

והיינו יצחק לשו"ח שד"ה עולה ראש השנה, יומא דדינא. והיינו לפנות ערב זמן שליטת הדינים, וישא עינו וירא והנה גמלים באים, מלשון "גומל" חסד של אאע"ה הממתיק דיני יצחק, אך מ"מ עדיין היו חד בחד, ונצרך לישראל אבינו לבטל הדין לגמרי בתרי, ע"כ כשבאתה רבקה שהיא מדת חסד כמוש"נ לעיל (פסוק י"ד) ו"בה" אדע כי עשית חסד עם אדוני אברהם, שיצא ממנה יעקב, (וזש"ה בראשית (כ"ז כ"ו) ראה ריח בני כריח השדה, כלומר שמצרפין ליצחק לשוח, תיבת שדה העולה ראש השנה) הגומר הביטול, נאמר להלן (פסוק ס"ו) "וינחם יצחק אחרי", שעולה כמנין ישראל"ל, שהוא אחר יצחק, שהוא מדת דין מוקף משני הצדדים, אברהם ויעקב חסד ורחמים. ויעקב אבינו ע"ה הוא הראשון שמצאנו אצלו שקרא ק"ש וקיבל עול מלכות שמים עיין פסחים (נ"ו ע"ב) עכ"נ גבי רבקה כשראתה את יצחק (להלן פסוק ס"ה) מי האיש הלזה ההולך לקראתנו, פי' שהולך ח"ו בדינו נגד מדת החסד שלה, ותקח הצעיף ותתכ"ס, שעולה מלכות"ת שמו"ם, הממתיק ופורקין ע"י כל הדינים דינא דמלכותא, ולהכי כל המקבל עליו עול תורה שהוא מלכות שמים פורקין ממנו עול מלכות הדינים ונמתקין הדינים במדת חסד של אע"ה ואמת של יעקב, וז"ש (משלי ט"ז י) בחסד ואמת יכופר עון, היינו בחסד שהוא בחינת אאע"ה, ואמת שהוא בחי' יעאע"ה יכופר עון מקור הדינים ונעשה טוב לנו כל הימים.

וכן יש לרמז בס"ת של וינחם יצחק אחרי שהוא ר"ת קידש ידיד מבטן המוסב על אאע"ה (עיין תוס' שבת קל"ז ע"ב) שעיו"ז נשלם עבודת אברהם בחינת המתקה שהוא טו"ב כמספר הר"ת של וינחם יצחק אחרי, שהוא מספר טו"ב, ו"אחרי" רומז ליעקב שבא אחר יצחק כנ"ל שגומר, ההמתקה בהקיפם משני צדדים את יצחק כנ"ל, בחינת טוב אחרית דבר מראשיתו.

וינחם יצחק אחרי אמו. ובמסורה (תהלים ק"ו מ"ו) וינחם כרוב חסדיו. וי"ל דאיתא באמרי נועם (פ' תולדות) דגאולה העתידה תהי' בזכות יצחק אע"ה שאמר פלגא עלי (שבת פ"ט ע"ב) וכוה יל"פ הפסוק (ישעי' מ' א') נחמו נחמו עמי יאמר אלהיכם, נחמו נחמו עולה יצחק, יאמר אלהיכם שגם מדת הדין תסכים, וכ"ז ע"י יעקב עם אברהם שהם תרי לגבי חד, לכך גברו על מדה"ד לכן וינחם יצחק אחרי, עולה ישראל. פי' שהתנחם שבצירוף יעקב יהי' רוב ויתגברו על הדינים, וזהו וינחם "כרוב" חסדיו אברהם ויעקב תרי לגבי חד. וזה יל"פ מה שאומרים בהגדה ש"פ רחום כהלכה, שאברהם ויעקב הם רוב נגד יצחק לכן הקב"ה מרחם עלינו לפי ההלכה דחד בתרי בטל. והנה הכח שבשם ישראל הוא מחמת אותיות "אל" שבתוכו, והגם דלפעמים מצינו שהוא דין, בחינת אל זועם, אבל רוב פעמים הוא רחמים חסד אל, וזה יל"פ סלח נא כ"רוב" רחמין אל שרוב פעמים אל מורה על רחמים, וז"ש וינחם כרוב חסדיו חסד אל.